

VRSTE FILMSKIH FESTIVALA

Apstrakt

Ne postoji jedan opšteprihvaćen sistem po kojem se vrši razvrstavanje filmskih festivala. Onaj preovlađujući je kategorizacija koju je ustanovila Međunarodna federacija filmskih producenata (The International Federation of Film Producers), kategorizacija koje se pridržavaju gotovo svi evropski festivali, ali u nekim delovima sveta kao što su, recimo, Sjedinjene Američke Države, ni ona nije našla široku primenu. Otuda, ovaj pregled vrsta filmskih festivala sačinjen je upotrebom različitih parametara i korišćenjem različitih izvora. Od pomenute kategorizacije, koju je ustanovio FIAPF, preko modela koji postoje u pojedinim kinematografskim regionima, do uticaja geopolitike na formiranje festivala. Procene o tome koji je sistem najprikladniji za razvrstavanje festivala, kao i procene o značaju i rejtingu pojedinih festivala u globalnoj filmskoj zajednici, u ovom radu jesu rezultat festivalskog iskustva i empirijskog istraživanja autora teksta.

Ključne reči

filmski festival, film, kinematografija, vrste festivala, FIAPF

Nije moguće precizno ustanoviti broj filmskih festivala u svetu bar iz dva razloga. Prvo, ne postoji usvojena metodologija, odnosno kriterijumi po kojima bi se moglo ustanoviti koja organizaciona celina u okviru koje se prikazuju neki filmovi zaslužuje da se nazove filmskim festivalom. Drugo, ima festivala koji se preko noći osnivaju kao i onih koji se iz nekog razloga gase. „I pored toga što su neki imali uvid u zvanične podatke, niko ne može biti potpuno siguran koliko ima festivala na svetu, čak to nije precizno ustanovljeno ni u knjigama koje su pisane baš na tu temu”, kaže Kenet Turan (Turan 2003: 2). U takvoj situaciji, najoptimalniji kriterijum jeste računati samo one festivale

1 ndukic@EUnet.rs

koji imaju kontinuitet održavanja, dakle koji postoje i organizuju se najmanje dve godine. Takvih, po nekim ozbiljnijim procenama, ima oko 3.000. Istraživanje te vrste koje je 2013. godine sproveo Stiven Folous (Stephen Follows, 2013) pokazalo je da je u periodu od 1998. do 2013. bilo 9.706 festivala, koji su održani najmanje jedanput. Ali, kada se uspostavi metodologija kontinuiteta, dakle da se računaju samo festivali održani bar dva puta, onda je Folous došao do cifre od 2.954. I sve kasnije objavljene procene, koje nisu bile rezultat tako temeljnih istraživanja kao onog koje je sproveo Stiven Folous, pokazale su da je broj aktivnih filmskih festivala u svetu oko cifre od 3.000.

Kako bi se uspostavio bilo kakav red među festivalima različitih vrsta i značaja, FIAPF, Međunarodna federacija filmskih producenata (The International Federation of Film Producers²) ustanovila je kriterijume prema kojima određuje kategorije festivala. FIAPF je osnovan još 1933. godine i danas u svom članstvu ima 36 producenatskih asocijacija iz 29 zemalja sa četiri kontinenta. Srbija nema člana a od zemalja bivše Jugoslavije u toj federaciji je jedino Hrvatska, odnosno Hrvatsko udruženje producenata – HRUP.

FIAPF se pored zaštite autorskih prava, vođenja antipiratskih akcija, bavi i tehnološkom standardizacijom i regulisanjem standarda i pravila koja se odnose na filmske festivale. Akreditacija koju ta federacija daje festivalima garantuje producentima, distributerima, *sales* agentima (agentima za prodaju filma) da će na određenom festivalu imati uslove za rad na visokom profesionalnom nivou.

Prema ustanovljenim standardima FIAPF-a, postoje četiri kategorije festivala:

1. Takmičarski festivali (igranog filma)
2. Takmičarski specijalizovani festivali (igranog filma)
3. Netakmičarski festivali (igranog filma)
4. Festivali dokumentarnog i kratkometražnog filma

Takmičarski nespecijalizovani festivali

Takmičarski (nespecijalizovani) festivali, da bi zadovoljili uslove za dobijanje licence za tu kategoriju, u svom glavnom programu, u konkurenciji za nagrade, moraju da imaju isključivo premijerne filmove, filmove koji nisu

2 The International Federation of Film Producers' Associations (FIAPF) jeste poslovna organizacija osnovana kako bi zaštitila pravne, ekonomske i kreativne interese filmskih producenata širom sveta.

prikazani van zemlje porekla. Oni najveći i najprestižniji festivali učešće u takmičarskom programu najčešće uslovljavaju (iako to nije zahtev FIAPF-a) i time da film mora da bude premijerno prikazan na njihovom festivalu, dakle da ima svetsku premijeru, čime festival dobija na ekskluzivnosti i prestižu. Na FIAPF-ovoj listi takmičarskih festivala, koje mnogi zovu festivalima A kategorije, pored ostalih su Kan, Venecija, Berlin, potom Karlove Vari, San Sebastijan, Lokarno, Moskva ali i festivali poput onih u Mar del Plati, Goi, Talinu, Varšavi, dakle i festivali za koje šira filmska javnost jedva da je i čula. Radi se, zapravo, o tome da i ti festivali zadovoljavaju formalne uslove koje im određuju pravila FIAPF-a ali nivo njihovih programa filmova u konkurenciji, daleko je niži od kvaliteta tih programa na festivalima sa najvećim rejtingom.

U 2020. godini sledeći festivali su bili akreditovani kao festivali A kategorije:³

- Berlin – održava se u februaru
- Moskva – april
- Kan – maj
- Šangaj – jun
- Karlove Vari – jul
- Lokarno – avgust
- Montreal – avgust
- Venecija – septembar
- San Sebastijan – septembar
- Varšava – oktobar
- Tokio – oktobar
- Talin – novembar
- Kairo – novembar
- Goa (Indija) – novembar
- Mar del Plata – novembar

Ono što festivale u Kanu, Veneciji i Berlinu odvaja od ostalih festivala A kategorije jesu, pored ostalog, tri stvari: ti festivali na *svim* svojim programima, dakle ne samo na onom glavnom, u konkurenciji za nagrade, imaju premijerne filmove, čime ti festivali dobijaju na prestižu. Drugo, oni, s obzirom na svoj visoki rejting među svetskim producentima i filmskim radnicima, i s obzirom na godinama izgrađivan ugled, uspevaju da dobiju, pa time i da programiraju, veliku većinu najkvalitetnijih filmova iz te proizvodne godine.

3 Prema zvaničnim podacima FIPFA-a, vidi: http://www.fiapf.org/intfilmfestivals_sites.asp

Najzad, treće, opet kao posledica visokog rejtinga, ti festivali su u mogućnosti da prikažu nove filmove nekih od najpoznatijih svetskih reditelja. Prema podacima iz 2019. godine, Kan je na svim programima prikazao 63 filma i svi su bili ili svetske (WP, world premiere) – 58 ili internacionalne (IP, international premiere) – 5 premijere. Venecija je od 93 prikazana imala 84 WP i 7 IP a Berlin, od velikog broja prikazanih filmova, 356, čak 250 su bile ili WP ili IP. Za razliku od ta tri vodeća festivala, ugledni i značajni festivali A kategorije u Karlovim Varima i San Sebastijanu, premijerne filmove imaju samo na glavnom programu, u konkurenciji za nagrade i eventualno u nekim posebnim programskim celinama.

Kanski festival je iz više razloga vodeći filmski festival. Kako za filmske poslovne ljude i sineaste, tako i za novinare i publiku. Doduše, u Kanu publike u klasičnom smislu reči nema, ali sve ono što se događa na festivalu dobija veliki publicitet i posredstvom medija, kao prvorazredna informacija, dolazi do široke publike. Počeci sva tri vodeća i najznačajnija festivala, dakle, i Kana i Venecije i Berlina, imaju politički kontekst. Kan, ipak, u manjoj meri. Venecija je nastala kao propaganda fašističkog režima krajem 30-tih godina 20. veka a Berlin, 50-tih godina, kao kulturološko oružje Zapada u hladnom ratu sa komunističkim zemljama Istočne Evrope. Ideja o osnivanju kanskog festivala proistekla je kao reakcija francuskih sineasta na politikantsku odluku žirija venecijanskog festivala 1937. godine. Gost festivala te godine bio je Jozef Gebels, šef propagande nacističke Nemačke a žiri je, njemu u čast, glavnu nagradu Zlatni lav dodelio nemačkom filmu *Car iz Kalifornije* (*Der Kaiser von Kalifornien*) reditelja Luisa Trenkera (Luis Trenker) iako je superioran film u glavnom programu bio film Žana Renoara (Jean Renoir) *Velika iluzija* (*La Grande Illusion*), sada već klasično delo francuskog i svetskog filma. Pošto je žiri svoju odluku obrazložio time da Renoarov film ima prenatlaženu pacifističku poruku, francuska delegacija je napustila festival. Po povratku u Pariz, francuski filmski profesionalci, podržani od strane domaće kulturne javnosti, odlučili su da osnuju filmski festival u Francuskoj. U junu 1939. najavljeno je da će prvi Međunarodni filmski festival biti održan u Kanu od 1. do 20. septembra i da će na njemu svoje najnovije filmove predstaviti zemlje koje se protive narastajućem nemačkom nacizmu i italijanskom fašizmu. Zabeleženo je da je vozom u kansku železničku stanicu, simbolično, stigao otac kinematografije Luj Limijer, koji je trebalo da bude počasni predsednik žirija. Na dan otvaranja festivala, 1. septembra, Hitlerove trupe ušle su u Poljsku. Počeo je Drugi svetski rat i festival nije održan.⁴

4 Za podatke o filmskim festivalima koji se odnose na filmove, učesnike festivala, cifre o prihodima i rashodima, godine osnivanja pojedinih programa i festivala i t. d. za potrebe ovog

Festival je obnovljen po završetku Drugog svetskog rata, 1946. godine.

Pozicija, ugled i značaj koji Kan danas ima rezultat su permanentnog izgrađivanja i unapređenja programa i niza ostalih festivalskih sadržaja. Sve to je finansijski i politički podržala francuska država, država duge kulturne i umetničke tradicije i država koja je ponosna na to što je kinematografija rođena upravo u Francuskoj. Pored toga, to je zemlja koja dobro organizovanim kinematografskim sistemom podržava domaći film pa je sa tog stanovišta logično što permanentno podržava i festival koji ima veliki prestiž u svetu.

Kanski programi, filmovi velikih autora, glamur, nove ideje, buntovni svet mladih sineasta – iz godine u godinu, od osnivanja do danas – sve to čini Kan bogatom paletom koja oslikava i kroz koju se prelama ne samo kreativni potencijal svetskog filma, već i neki značajni trenuci u kinematografskom, kulturnom pa i u političkom životu čitavog sveta.

Venecijanski festival je najstariji filmski festival ali će ga uvek pratiti senka da je prvih godina, od osnivanja 1932. godine pa do pada Italije u Drugom svetskom ratu, bio izrazito politizovan, odnosno u rukama propagandnog aparata fašističkog režima, pa je u tom periodu, i kada je reč o programiranju i nagradama, veoma često filmski motiv bio u senci političke indoktrinacije.⁵ To je bilo nagovešteno već na samom otvaranju prvog festivala, 6. avgusta 1932. godine kada je grof Đuzepe Volpi di Misurata, osnivač festivala, inače biznismen i ministar finansija, u pozdravnom govoru, na terasi hotela Excelsior, rekao da je osnivanje festivala podržao lično Musolini. Kada je 1934. festival postao takmičarski, nagrade su dobile nazive Copa (pehar) Musolini, Copa Volpi. Filmovi koji su veličali nacizam i fašizam bili su redovno na programu festivala i, naravno, dobijali nagrade. 1940. godine Mostra menja ime. Od prvobitnog imena „Međunarodna izložba umetnosti filma” postaje „Italijansko-nemačka filmska manifestacija” (Manifestazione Cinematografica Italo-Germanica). U tom nakaradnom izdanju festival je trajao do 1942. godine. Venecijanski festival obnovljen je po završetku rata, već 1946. godine,

rada korišćeni su različiti izvori: sajtovi predmetnih festivala, publikacije, specijalna izdanja Variety-ja, Screen Internationala, Hollywood Reportera, dokumentacija autora prikupljena na brojnim međunarodnim festivalima, beleške i tekstovi, katalozi festivala kao i saznanja ovog autora iz sopstvenog festivalskog iskustva kao filmskog kritičara i umetničkog direktora nekoliko festivala u zemlji i inostranstvu.

- 5 Podaci prema: „Dosije venecijanskog festivala”, *Filmograf*, godina XIII-XiV, br. 42, 1988., Beograd, Udruženje filmskih umetnika Srbije, str. 33. i dokumentacije venecijanskog festivala: <https://www.labiennale.org/en/history-venice-film-festival> i fusnota 5.

razume se, u prilično konfuznim organizaciono-programskim okvirima, da bi naredne, 1947. zablistao u pravom sjaju.

Berlinski festival osnovan je 1951. godine. Nemačka je bila podeljena na Zapadnu i Istočnu a Berlin, kao ostrvo, usred Istočne Nemačke, podeljen je na sektore zemalja pobednica u Drugom svetskom ratu. Još uvek nisu postojale tenzije koje će ubrzo, zaoštavanjem odnosa između Sjedinjenih država i Sovjetskog saveza, dovesti do početka Hladnog rata ali osećalo se da između zapadnog i istočnog dela grada postoji narastajući antagonizam.

U takvoj atmosferi, Oskar Martaj (Oscar Martay), oficir za film i informacije američke vojske stacionirane u Berlinu došao je na ideju da osnuje međunarodni filmski festival i da za to angažuje dr Alfreda Bauera (Alfred Bauer), istoričara filma i u tom trenutku pravnog savetnika filmske sekcije britanske vojske u Berlinu. dr Bauer je bio prvi direktor festivala, ostao je na toj funkciji do 1977. godine.

Prve godine žiri festivala činili su samo Nemci a nagrade su dodeljivane po vrstama i žanrovima filma. Ta čudna praksa promenjena je naredne godine kada su se Zlatni, Srebrni i Bronzani medvedi dodeljivali u dve kategorije: za igrani celovečernji i za kratkometražni film a od 1956. festival ima međunarodni žiri.

Dalja politizacija usledila je nakon što je na inicijativu vlade Sovjetskog Saveza 1961. podignut Berlinski zid. Promene će uslediti deset godina kasnije kada je festival počeo da se otvara prema Istoku Evrope što je bio uvod u period izbalansirane programske politike.

Karlove Vari su osnovane 1946. godine, dakle iste godine kada je pravi život započeo i kanski festival a nekoliko godina pre osnivanja Berlinala. Te prve godine, kao netakmičarski, festival je održan paralelno i u Karlovim Varima i u obližnoj, takođe svetski poznatoj banji, Marianskim Laznima ili Marijenbaidu. Dve godine nakon osnivanja festival se u potpunosti preselio u Karlove Vari a od 1948. festival postaje međunarodni takmičarski da bi 1956. od FIA-PF-a dobio licencu festivala A kategorije. S obzirom da Čehoslovačka i njena kinematografija, tada deluju u okvirima i po pravilima Sovjetskog bloka, odlučeno je da će Karlove Vari alternirati festival u Moskvi, odnosno da će se svaki od njih odvijati bienalno. I tako je bilo od 1959. do 1993. godine. Padom komunizma i raspadom Istočnog bloka došlo je do bitnih promena, a jedna od njih je da se festival od 1994. održava svake godine.⁶

6 Podaci prema: vidi fusnotu 4. i prema <https://www.kviff.com/en/homepage>

San Sebastijan, ili na baskijskom Donostia, u srcu Baskije, na severu Španije, osnovan je 1953. Počeo je kao festival filmova na španskom jeziku, potom kao festival filmova u boji da bi 1957. postao takmičarski festival koji je, u osnovi, pratio programsku shemu Kana i Venecije. Sedamdesetih i osamdesetih godina 20. veka festival je uspevao da za glavni program obezbedi premijerne filmove značajnih reditelja tog vremena, tako da je nagrada u San Sebastianu – Zlatna školjka, tada imala veliku specifičnu težinu. Ta programska reputacija trajala je i tokom 90-tih kada je festival kao direktor vodio madridski filmski kritičar *El Paisa* Diego Galan.

Festival u Lokarnu jedan je od najstarijih filmskih festivala, osnovan u avgustu 1946, nekoliko meseci pre Kana, projekcijama koje su održane u bašti luksuznog Grand Hotela. Kasnije je festival, između ostalog, postao poznat i po tome što su projekcije filmova u glavnom programu bile održavane pod vedrim nebom, na gradskom trgu Piazza Grande koja, za tu priliku, ima kapacitet od 8.000 gledalaca. Festival je prvih godina lutao u nastojanju da pronade pravu programsku koncepciju, sve do 1953. godine kada je na čelo festivala došao italijanski filmski kritičar Vinićio Bereta (Vinicio Beretta). On je ustanovio takmičarsku selekciju filmova u glavnom programu, počeo da programira i nove filmove iz Istočne Evrope, posebno iz Sovjetskog saveza i Čehoslovačke, što je naišlo na oštre napade i kritike u švajcarskoj štampi s obzirom na već zahuktali „hladni rat” između Istoka i Zapada.⁷

Filmski festival u Moskvi, još jedan u nizu festivala A kategorije, ima dinamičnu istoriju što je i prirodno s obzirom na burne političke i društvene promene u Sovjetskom savezu i Rusiji sredinom i u drugoj polovini 20. veka. Festival je imao prvo izdanje pre Drugog svetskog rata, već rane 1935. godine, dakle samo tri godine posle Venecije. Međutim, festival nije imao kontinuitet. Počeo je sa redovnim održavanjem tek 1959. godine i to političkom odlukom, bienalno, smenjajući se svake godine sa festivalom u Karlovim Varima.

Festivali u Severnoj Americi

Filmski festivali su evropski fenomen. Ne samo zbog toga što su prvi festivali osnovani i stekli reputaciju u Evropi već i zbog toga što oni svojom programskom i organizacionom formom, pristupom aktuelnoj filmskoj produkciji i načinom vrednovanja, nagrađivanja filmova odražavaju evropski način filmskog mišljenja i ustrojstva kinematografije i, ne na kraju, manifestuju evrop-

⁷ <https://www.locarnofestival.ch/LFF/home.html> i fusnota 4.

ski način gledanja na film kao artefakt a tek potom kao proizvod koji biva plasiran na tržištu. Antipod takvom pristupu jeste američki film koji je ustrojen kao filmska industrija pa se logika evropske koncepcije predstavljanja i vrednovanja filmova ne uklapa u taj sistem. To je jedan od razloga što su filmski festivali u Sjedinjenim državama kasno počeli da se pojavljuju i to u najvećoj meri kao lokalne revije ne-američkih filmova, kolokvijalno nazvani „titlovani filmovi”. Oni prvi i najznačajniji festivali na tlu severne Amerike pojavili su se ne u Sjedinjenim državama već u Kanadi, u Montrealu i Torontu.

Karakteristična je i krajnje indikativna razlika između ta dva festivala jer upravo ona ukazuje na osobenosti polova svetske kinematografije – evropskom i američkom. Festival u Montrealu, koji je u frankofonom delu Kanade i pod jakim kulturnim uticajem Francuske, programski i organizaciono sledi kriterijume vodećih evropskih festivala. Toronto, centralni grad kanadske provincije Ontario, koji je u svakom pogledu pod uticajem američkog ekonomskog sistema i načina mišljenja, pa time i filmske kulture, pravi danas festival koji je neka vrsta hibridne forme: evropsko festivalsko nasleđe na američki način. Ta varijanta se pokazala veoma uspešnom.

Festival u Montrealu osnovan je 1977. godine i to, kako je pisalo u osnivačkom aktu festivala, s ciljem da „podržava kulturnu različitost i razumevanje među narodima, da stimuliše razvoj kvalitetnog filma, da promoviše autore i njihove inovativne radove, da otkriva nove talente i da ostvaruje kontakte između filmskih profesionalaca širom sveta”⁸. Zvuči vrlo evropski, za američka shvatanja, čak prilično levičarski, ali program i koncepcija su zaista bili takvi. U glavnom premijernom programu su bili filmovi većih ili srednjih produkcija iz čitavog sveta, u pratećim programima filmovi novih, mladih autora, opet iz čitavog sveta i, u skladu sa prirodom zacrtane koncepcije, bez puno filmova američke produkcije i skoro uopšte bez filmova američkih major kompanija. Festival je brzo dobio FIAPF licencu A kategorije i tokom druge polovine 80-tih i 90-tih godina 20. veka postao, bar iz vizure Evrope i azijskog sveta, jedan od najuglednijih festivala, odmah posle „velike trojke” a zajedno sa Karlovim Varima, Lokarnom i San Sebastijanom.

Toronto film festival, jedan od danas najuticajnijih festivala, osnovan je 1976. godine kao „Toronto festival of festivals” (Festival festivala) i dugo je delovao sledeći tu koncepciju, dakle, programirajući filmove koji su bili zapazeni na vodećim, prestižnim evropskim festivalima. Festival je bio revija

8 Prema: https://festagent.com/en/festivals/montreal_film_festival

filmova namenjena prevashodno domaćoj zainteresovanoj publici i kritici, bez nekih većih internacionalnih pretenzija. Isto ono što je u to vreme radio festival u Londonu a i beogradski FEST.

Ulaskom u novi milenijum, Toronto ustanovljava programsku formulu u novom obliku, u nekoj vrsti netipičnog spoja: netakmičarski festival s centralnim „masters” programom premijernih filmova i nizom programskih celina, s tim što je čitav festival otvoreni market. Festival je istovremeno i veliki vašar filma (u najboljem smislu te reči) i filmski market.

Kao što je Toronto izuzetak od pravila kada je u pitanju internacionalni festivalski kontekst, tako je Sandens (Sundance) festival izuzetak kada su u pitanju festivali u Sjedinjenim američkim državama. **Sandens** je, u svom najznačajnijem segmentu, festival američkog nezavisnog filma, onog koji postoji van sistema velikih studija, odnosno holivudske produkcione mašine. Nezavisni, niskobudžetni američki filmovi čiji reditelji snimaju filmove koji odražavaju njihov autorski stav i mišljenje, koji ne računaju na zaradu na tržištu i nemaju novac za marketing, nalaze se, zapravo, u poziciji u kojoj je većina produkcije evropskih kinematografija. Otuda, pojava Sandens festivala bila je za taj segment američke produkcije spasonosno rešenje.

Sandens film festival osnovan je 1978. godine u skijaškom centru Park Siti (Park City), država Utah, pod imenom U.S. Film Festival. Iz godine u godinu menjao je ime u Utah/US Festival, pa United States Film & Video Festival da bi najzad ustalio naziv Sandance Film Festival. Skoro od samog početka aktivnu ulogu u kreiranju koncepcije i unapređenju organizacije festivala imao je Robert Redford. Ubrzo, Sandens je postao najznačajniji filmski festival u Americi i posle „velike trojke”, jedan od najznačajnih u svetu.

Takmičarski specijalizovani festivali

Takmičarskih specijalizovanih festivala ima daleko više od onih A kategorije. To su festivali koji su oslobođeni zahteva da prikazuju u glavnom ili bilo kom drugom programu samo premijerne filmove. To njihovim programerima daje slobodu da, shodno koncepciji festivala, vrše izbor iz bogate ponude svetske produkcije, naravno i onih filmova koji su već prikazani na premijernim festivalima. Tu njihovu slobodu jedino ograničava specijalizacija festivala, ali to je i dalje paleta od velikog broja kvalitetnih filmova.

Specijalizovani festivali, u istorijskom smislu, nastajali su iz različitih razloga kao što je i vrsta njihove specijalizacije određivana shodno različitim motivima ili afinitetima osnivača tih festivala. Bilo da su to bili filmski profesionalci – kritičari, reditelji, producenti, ili predstavnici kulturnih institucija pojedinih zemalja. Najčešće, bile su to inicijative filmskih entuzijasta i rezultat njihovog profesionalnog ili amaterskog interesovanja za pojedinu vrstu ili žanr filma. Pri tom, uvek se vodilo i računa o tome da ideja o osnivanju novog festivala bude u dobroj meri originalna, odnosno da festival te ili slične specijalizacije ne postoji u toj kinematografskoj sredini. Danas u svetu postoji veliki broj specijalizovanih festivala koji svojom koncepcijom pokrivaju bezbroj različitih vrsta filmova, žanrova, tematskih određenja, sve do geografskog, geopolitičkog ili nekog aktivističkog aspekta filmova. Neki od tih festivala su:

- Festivali debitantskih filmova (Torino, Kijev, Valensija, Mumbai, Busan...)
- Festivali prvog ili drugog filma autora (Solun, Sofija, Kluž, Bratislava)
- Festivali kriminalističkog filma (Kormajer)
- Festivali naučne fantastike (Brisel)
- Festivali azijskog filma (Antalija, Astana, Trivandrum)
- Festivali evropskog filma (Sevilja, Linc, Les Akr, Palić)
- Festivali istočnoevropskog filma (Kotbus, Visbaden, CinEast Luxemburg)
- Festivali mediteranskog filma (Tetuan-Maroko, Brisel, Monpelje)
- Festivali latinoameričkog filma (Kartagena, Biaric)
- Festivali filmske muzike (Gijon)
- Festivali glumaca (San Francisko, Niš, Šerman Ouks – US)
- Festivali filmskog scenarija (Šerman Ouks US, Vrnjačka Banja)
- Festivali filmova o umetnosti (Istanbul)
- Festivali žena-reditelja (Kalkuta, Fillmor)
- Festival baltičkih kinematografija (Minsk)
- Festival frankofonih zemalja (Namur)
- Festival balkanskih i centralnoevropskih zemalja (Sarajevo)
- Festivali horor filma (Čikago, Atlanta, Lisabon)
- Festivali naučne fantastike Sci-Fi (Majami, Lion, Sietel, Beverli Hills, Boston)
- Festivali avangardnog filma (Štokholm, Sidnej)
- Festivali filmske fotografije (Bitola-Manaki)

- Festivali ljubavnog filma (Gent, Belgija)
- Festivali američkih crnaca (The American Black Film Festival, Majami)
- Festivali terora (Terror Film Festival, Filadelfija)
- Festivali feminističkog filma (Čikago)
- Festivali LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender) (New York, Hamburg, Ljubljana, Berlin)
- Festivali o ljudskim pravima (Hag, Ženeva, Beč, Oslo, Prag)

Navedeni festivali jesu tzv. „čiste forme specijalizacije” gde je koncept festivala striktno određen i konsekvantno sproveden. Međutim, brojni su festivali koji unutar koncepta određene specijalizacije smeštaju i programe koji su druge vrste. Najčešće, pored glavnog programa koji u potpunosti sledi koncept, na paralelnim programima prikazuju se filmovi druge vrste. To su, najčešće, tzv. „panorame svetskog filma” (izbor filmova koji su obeležili proizvodnu godinu, najčešće, pobednici s festivala velike trojke ili program novih filmova nacionalne, domaće kinematografije i slično.

Ima puno specijalizovanih festivala koji nemaju akreditaciju FIAPF-a a svojim programom i prema interesovanju nezavisnih producenata, zaslužuju pažnju. Ti festivali imaju poklonike u redovima profesionalaca koji i tematski i formalno prave filmove posebne vrste ili filmove koji su realizovani u produkcionim uslovima koji se označavaju kao *low-budget* (niskobudžetni) ili *no-budget* (bez budžeta) filmovi. Nekim od tih festivala i nije potrebna FIAPF licenca jer funkcionišu u uslovima koji ne zahtevaju visoku standardizaciju u odnosima producent-festival, tim pre što se na tim festivalima ne odvija klasičan poslovni život u okviru specijalizovanog marketa. Oni se u većoj meri koncentrišu na tretman autora i komunikaciju njihovih filmova sa zainteresovanom publikom. Reprezentativan primer te vrste je festival u Roterdamu.

Rotterdam Film Festival, osnovan 1972. godine, u startu je odredio svoju koncepciju koju je u različitim formama zadržao do danas: promocija nezavisnog i eksperimentalnog filma novih autora. Festival je bio netakmičarski sve do 1995. kada su uvedene Tiger Awards za najbolje prve i druge filmove autora. Naredne godine za direktora festivala imenovan je Sajmon Fields (Simon Field), direktor filmskog odeljenja londonskog Muzeja savremene umetnosti koji će na toj poziciji ostati 8 godina. To su godine kada je festival stekao veliki ugled otkrivajući nove autore, posebno iz azijskih kinematografija i nezavisnog američkog filma. Fields je u saradnji sa roterdamskim muzejima sa-

vremene umetnosti otvorio mogućnosti za multimedijalne i multiumetničke eksperimente, poput filmskih eksperimenata na internetu. Kao rezultat, Filds je 1997. ustanovio festivalski program nazvan Exploding Cinema (Film koji eksplodira). Tih godina a i kasnije, Rotterdam festival ostvarivao je visok broj posetilaca, preko 350.000 za jedno festivalsko izdanje, što je izuzetan podatak posebno s obzirom na koncepciju festivala, odnosno vrstu filmova koju festival programira i neguje.

Ima puno festivala, različitih po veličini, posebno u Evropi, koji su specijalizovani za filmove određenih regiona ili kontinenata. Jedan od takvih koji je stekao najveću reputaciju jeste **Sarajevo film festival**. Osnovan je krajem oktobra 1995. godine, nekoliko dana pre nego što je potpisan Dejtonski sporazum kojim je okončan rat u Bosni i Hercegovini. Ali, festival je neformalno, u gerilskim uslovima, u vreme dok je rat u Bosni još uvek trajao i dok je Sarajevo bilo pod opsadom i pod bombama, održan oktobra 1993. Organizovao ga je pozorišni reditelj Haris Pašović tako što je meksička rediteljka Dana Rotbart uspjela u Parizu da skupi oko 170 video kaseti filmova i da ih nekako prokrijumčari u okupirano Sarajevo (Turan 2003: 105). One hrabre Sarajlije koje su bile oguglale na svakodnevno granatiranje grada, dolazili su tokom deset dana trajanja tog „ratnog festivala” na projekcije filmova koje su održavane u jednom velikom podrumu koji je primao oko sto ljudi. Festival je, kao regularan i kontinuiran filmski i kulturni događaj, dve godine kasnije osnovao i do dan danas ga kao direktor vodi Mirsad Purivatra.

Postoji i značajan broj **festivala evropskog filma**. Najznačajniji festivali koji na svim programima imaju samo evropske filmove – Lez Ark (Francuska), Linc (Austrija), Kotbus (Nemačka), Sevilja (Španija), Trst (Italija) i Palić (Srbija) – a koje je 2017. prepoznala institucija MEDIA – Creative Europa, osnovali su zajedničku asocijaciju nazvanu MIOB (Moving Images Open Borders). Ta asocijacija organizuje zajedničke prateće programe, radionice i služi kao platforma za razmenu iskustava o načinu plasiranja i popularisanja evropskog filma. Među tim festivalima, najznačajniji i najuticajniji je festival u **Kotbusu** koji je kao festival Istočnoevropskog filma osnovan 1991. godine, dakle dve godine posle pada berlinskog zida, na inicijativu filmskih klubova Istočne Nemačke. Festival je, u dobroj meri zaslugom direktora Rolanda Rusta, koji je na toj funkciji bio do 2003. godine, postao najznačajnije mesto za predstavljanje filmova iz Istočne Evrope i svojim marketom Connecting Cottbus svake godine privlačio najkvalitetnije projekte iz tog dela Evrope.

Postoji i niz drugih festivala koji su specijalizovani za filmove iz određenih geografskih regiona. Tako je u Biaricu, u Francuskoj Baskiji, od 1979. godine **Festival latinoameričkog filma**; u Havani je **Festival novog latinoameričkog filma**; u italijanskom mestu Udine je **Festival istočnoazijskog filma** a u Uagadugu, u Burkini Faso je **Festival afričkog filma**. Nekoliko je **festivala mediteranskog filma** a najpoznatiji je onaj u **Monpeljeu**, posle Kana, najveći festival u Francuskoj.

Specijalizovan a netakmičarski je **Festival nemog filma** (Le Giornate del Cinema Muto) u malom italijanskom mestu **Pordenone**. To je prvi, najveći i najvažniji festival te vrste, osnovan 1982. godine. Osnovan je s ciljem da se između filmskih arhiva širom sveta razmenjuju informacije o filmovima iz perioda nemog filma, da se obave konsultacije prilikom restauracije i skladištenja negativna starih filmova i da sve to posluži kao osnova za istraživanja iz oblasti istorije i estetike nemog filma. „Smatra se da je od produkcije filmova nastalih između 1895. i 1920. godine sačuvano samo 20% i da su i ti filmovi ugroženi od strane onih koji ih danas prikazuju na neadekvatan način” (Turan 2003: 163). Otuda, susreti profesionalaca za nemi film u Pordenoneu važni su za razmenu iskustava i predlaganje mera zaštite nemih filmova kao kulturnih i umetničkih dobara od posebne vrednosti a sve to u saradnji sa Internacionalnom federacijom filmskih arhiva i Evropskom federacijom filmskih arhiva.

Netakmičarski festivali i kombinovane forme

Netakmičarskih festivala ima najviše. To su, najčešće, smotre filmova koje domaćoj, lokalnoj publici, bez prisustva značajnog broja inostranih sineasta ili novinara, predstavljaju izbor novih, kvalitetnih filmova svetske produkcije. Ali, ima i izuzetaka. Paleta tih festivala je široka i kreće se od nekih globalno značajnih festivala do malih festivala koji deluju samo u okvirima krajnje lokalnog okruženja. Primer onih prvih, značajnih je, kao što smo već rekli, festival u Torontu, za mnoge producente i reditelje, posle „velike trojke” možda najznačajniji svetski festival. Iako nije takmičarski on na svojim brojnim programima ima i premijerne filmove, posebno američke produkcije.

Od manjih ali značajnih netakmičarskih tu je **Viennale**, festival koji u Beču, na dobro profilisanim programima prikaže veliki broj relevantnih filmova koji se često ne mogu videti na drugim festivalima. Vienale uvek priređuje i značajne

retrospektive,⁹ bilo pojedinih reditelja, bilo kinematografija ili po nekom drugom konceptu.

Ima festivala koji su neka vrsta „kombinovane” forme i koji, najčešće, nemaju licencu FIAPF-a jer im, zapravo, i ne treba. Oni kombinuju takmičarski program nespecijalizovane vrste sa programima revijalnog karaktera. Ti festivali nemaju jasnu koncepciju, već nastoje da zadovolje nekolike zahteve i kriterijume: jednim delom su namenjeni širokoj domaćoj publici i žele da budu reprezentativna panorama svetskog filma u protekloj produkcionalnoj godini, a drugim, zarad lokalnog publiciteta i medijske atraktivnosti, uvode takmičarske programe.

Takav je i beogradski **FEST**, osnovan 1971 godine na inicijativu filmskog kritičara Milutina Čolića. Danas, festival jednim delom i dalje sledi originalnu, sada već istrošenu koncepciju iz 70-tih, koncepciju „festival festivala” sa programima filmova koji su prikazani ili dobili nagrade na vodećim festivalima kao i filmovima američke produkcije koji su u najužem izboru za nagrade Oskar. 2015. godine festival je ustanovio dva takmičarska programa: jedan međunarodni sa nejasnom koncepcijom i nacionalni program nove srpske produkcije. Od 2019. **FEST** je, po ugledu na većinu festivala te vrste, u takmičarskom programu objedinio reprizne inostrane i nove domaće filmove ali i dalje bez jasne koncepcije.

Beogradski festival, koncepcijski, nastao je po ugledu na onaj londonski – **London Film Festival** koji je 1957. godine osnovan pri Britanskom filmskom institutu (British Film Institute) kao netakmičarski „festival festivala”. Krajem 90-tih postepeno je menjao koncepciju da bi danas imao isprofilisan program koji nije samo zbir filmova sa drugih festivala, već izbor filmova koji u različitim programima predstavljaju jedan kreativno drugačiji pogled na aktuelni svetski film.

9 Retrospektive filmova iz dalje ili bliže istorije filma, najčešće povodom godišnjice, obeležavanja nekog značajnog filmskog fenomena ili autora, priređuju gotovo svi festivali, od onih A kategorije, do manjih koji te retrospektive stavljaju u fokus svog programa. Jedan od najpoznatijih bio je **Pesaro Film Festival** (Italija), koji su osnovali davne 1965. dvojica značajnih italijanskih kritičara Lino Mičike (Lino Micciche) i Bruno Tori (Bruno Torri) a u saradnji sa tada mladim rediteljima Pijerom Paolom Pazolinijem (Pier Paolo Pasolini) i Bernardom Bertolucijem (Bernardo Bertolucci). Prvih 30 godina festival je bio ekskluzivno posvećen velikim retrospektivama, uglavnom nacionalnih kinematografija i značajnih autora. 1981. g. Pezaro je priredio veliku retrospektivu od 100 filmova jugoslovenske kinematografije. Kasnije, početkom ovog veka, festival je promenio koncepciju i sada se zove Međunarodni festival novog filma (Mostra Internazionale del Nuovo Cinema).

Nacionalni filmski festivali

Festivali nacionalnog filma oduvek su bili popularna festivalska vrsta podržana od strane producenata i nacionalnih institucija, često i političara, jer je to mesto na kojem je moguće demonstrirati kreativne i finansijske potencijale pojedinih filmova a onda i produkcije u celini. One najveće i naj-snažnije evropske kinematografije nemaju potrebu za takvim festivalima jer najbolje filmove svoje nacionalne produkcije prikazuju u okviru programa međunarodnih festivala koji se održavaju u njihovim državama, bilo u okviru zvaničnog programa tih festivala, bilo kao poseban program, kao što je, recimo, program Perspektive nemačkog filma u okviru berlinskog festivala. Od velikih, jedino italijanska kinematografija ima **Festival italijanskog filma** u Bariju. Od manjih evropskih kinematografija, specijalizovane nacionalne festivale imaju, pored ostalih, Mađarska (**Budimpešta**), Hrvatska (**Pula**), Slovenija (**Portorož**). Takve festivale imaju i neke sredine u kojima film još uvek ne postoji na način organizovane kinematografije, kao što je **Festival Sami naroda** (Laponaca) koji se svake druge godine održava u njihovom gradiću Kautekino, na severu Norveške.

Srbija predstavljanje nacionalne produkcije ima razloženo na nekoliko nivoa koji su, zapravo, nasleđe iz jugoslovenskih dana kada je kinematografija bila znatno veća: Festival filmskog scenarija u Vrnjačkoj Banji, glume u Nišu a festival u Sopotu od 2003. godine prerastao je u **Festival srpskog filma**.

Festivali nacionalnih kinematografija često su dobra prilika za selektore internacionalnih festivala da odaberu filmove za svoje programe. Mnogi jugoslovenski filmovi prikazani premijerno na pulskom festivalu, programirani su potom za internacionalne festivale. To je bila praksa i u prvoj polovini 60-tih godina, ali od pojave prvih filmova Makavejeva, Saše Petrovića, Žike Pavlovića, Žilnika, dakle autora 'crnog talasa', selektori vodećih festivala želeli su da imaju uvid u novu jugoslovensku produkciju, najčešće preko festivala u Puli. (**Festival jugoslovenskog igranog filma** osnovan je u Puli 1960. godine).

Festivali kratkometražnog, dokumentarnog i animiranog filma

Festivali kratkometražnog i dokumentarnog filma, po prirodi stvari, delili su sudbinu, uspone i padove produkcije te vrste filma i globalno i u okvirima lokalnih, nacionalnih kinematografija. Dokumentarci su u decenijama pre

kraja 20. veka snimani s ciljem da budu prikazani ili u TV programima ili kao predigre igranim filmovima u bioskopima. Otuda, filmovi su bili u prosečnom trajanju od 15–20 minuta jer to je bio standard koji je odgovarao tim namenama. U to vreme televizije su u razvijenim zemljama počinjale da unapređuju formu TV reportaže a filmski ljudi koji su voleli tu vrstu filma, snimali su kratke dokumentarce. Postojali su, naravno, i oni ambiciozniji autori, posebno u Evropi, koji su tražili nove forme dokumentarističkog izraza pa su takvi filmovi bili povod da se organizuju i prvi festivali dokumentarnog filma.

Kratki igrani film, obično dužine od 15–30 minuta, bio je i ostao forma koja nema pravo mesto u realnim i postojećim distribuciono-prikazivačkim okolnostima. Oni niti su za bioskopsko prikazivanje niti ih treba televizija. Ipak, ta vrsta opstaje uglavnom kao završni rad studenata režije na filmskim školama i akademijama i, kao takva, ima mesto u programima specijalizovanih festivala ili i kao posebni programi velikih nespecijalizovanih festivala, poput Kana, Berlina i dr.

Ipak, festivali dokumentarnog i kratkog igranog filma uvek su bili u drugom planu u odnosu na „velikog brata” – festivale igranog filma. Najpoznatiji je bio **Međunarodni filmski festival kratkog filma u Oberhauzenu**, Nemačka, osnovan još 1954. godine. Festival je bio takmičarskog karaktera i svojevremeno je bio jedno od retkih mesta gde su mogli da se vide filmovi istočnoevropskih reditelja, odnosno filmovi iza „gvozdene zavese”. I za mnoge zapadne autore Oberhausen je bio mesto njihovog prvog susreta s filmom i mesto gde su prikazali svoje prve, kratke igrane filmove.

Dokumentarni film imao je, međutim, drugačiju razvojnu liniju. Dokumentarni filmovi su od početaka svetske kinematografije bili značajan deo produkcije. Prvi filmovi braće Limijer bili su dokumentarni snimci. Tokom prve decenije 20. veka ljudi su film kao nov tehnički izum vezivali pre svega za dokumentarne snimke, dok su igrane kratke sekvence doživljavali više kao dokumentarno snimljeno pozorište. Sve do 50-tih godina prošlog veka, dokumentarna forma imala je gotovo isključivo značenje pukog film-dokumenta koji je ilustrovao ili osvetljavao neki događaj. Kreativna dimenzija gotovo da nije postojala ili je bila u drugom planu. Pojava filmskih festivala odigrala je značajnu ulogu jer su autori, podstaknuti festivalskim prezentacijama drugih filmskih vrsta, počeli da snimaju dokumentarne filmove gde je dokument ili događaj koji je predmet filmovanja, samo polazište za kreativno montiranje materijala kako bi se dobila celina filma koja nadilazi puki dokument. Dužina tih filmova bila je od 15 do 30 minuta jer je to bilo trajanje koje se uklapalo u

standard koji je odgovarao televizijskom plasmanu filma. Naime, dokumentarni film, posle eventualnog festivalskog prikazivanja, imao je jedinu mogućnost da produži svoj život u okviru televizijskih programa.

Na prostoru bivše Jugoslavije veliki podsticaj produkciji dokumentarnih filmova bilo je 1960. godine osnivanje **Festivala kratkometražnog i dokumentarnog filma u Beogradu**. Dokumentarna jugoslovenska produkcija prvi put je bila festivalski predstavljena u Puli još 1954. godine u okviru **Festivala jugoslovenskog filma** koji je tada objedinjavao i igranu i dokumentarnu produkciju. Do razdvajanja je došlo 1960. godine a beogradski tzv. **Martovski festival** u naredne tri decenije uspeo je da izgradi značajnu reputaciju ne samo u jugoslovenskim već i u evropskim okvirima. Nastala je u tom periodu produktivna interakcija na relaciji festival-filmski autori: festival je dobrom organizacijom i aktivnim praćenjem i podsticanjem produkcije stvarao dobru klimu za kreativno takmičenje a autori su nastojali da se prikažu u najboljem svetlu. Festival je bio izazov za reditelje kratkog metra da se svojim 'malim filmovima' predstave javnosti a festivalski dani bili su veliki filmski forum za razmenu iskustava ili pak suprotstavljanje različitih autorskih stavova.

Danas, najveći i najznačajniji međunarodni festival dokumentarnog filma je **International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA)**. Osnovana ga je 1988. godine Eli Derks (Ally Derks) i uspešno vodila sve do 2017. Za to vreme festival je uspeo da izgradi reputaciju najprestižnijeg svetskog festivala dokumentarnog filma tako da program festivala okuplja većinu najboljih filmova aktuelne svetske produkcije. IDFA je takmičarskog karaktera, filmovi su podeljeni prema dužini i pojedinim žanrovima a tokom festivala organizuje se niz panela, diskusija, workshopova. Od 2018. direktor festivala je sirijski producent Orva Nirabia (Orwa Nyrabia).

Ključna promena u svetu dokumentarnog filma dogodila se krajem 90-tih kada su, skoro preko noći, počeli da se snimaju i s velikim uspehom da se prikazuju dugometražni dokumentarni filmovi koji su imali skoro dužinu celovečernjeg igranog filma, dakle od 60 do 90 minuta. Veliku ulogu u tom preokretu odigrala su dva prva filma američkog autora Majkla Mora „Kuglanje za Kolombajn” (Bowling for Columbine), 2002 i „Farenhajt 11/9” (Fahrenheit 11/9), 2004, filmovi koji su se bavili aktuelnim i intrigantnim temama, dokumentaristički obrađenim na nov, kreativan, lucidan i montažno dinamičan način koji drži pažnju auditorijuma punih 90 minuta. Svemu je išlo na ruku i to što je prvi film prikazan u glavnom programu, u konkurenciji za nagrade kanskog festivala 2002. godine (što je bio presedan jer Kan je festival igranog

filma) i što je, na kraju, dobio jednu od nagradu dok je drugi, dve godine kasnije, osvojio čak Zlatnu palmu.

Animirani film, nezavisno od tehnike u kojoj je rađen – crtani, lutka film, kompjuterska animacija – oduvek je imao, u različitim etapama razvoja pojedinih tehnika, svoju publiku i, posledično, festivale koji su ta postignuća vrednovali. Od ulaska u novi milenijum, pojavom sve jačih kompjutera i softvera za animaciju, mogućnosti u produkciji animiranih filmova su se toliko razvile da danas u svim delovima sveta postoje timovi mladih ljudi koji proizvode razne vrste animiranih sadržaja za različite namene: od kratkih formi namenjenih reklamama, preko video igara, do televizijskih serija i celovečernih animiranih filmova. Na tim radovima radi armija ljudi i oni, što je važno, mogu pristojno da zarade na tom poslu jer sve te navedene vrste jesu danas profitabilne. Značajan broj autora-animatora, mimo rada na komercijalnim produkcijama, ima potrebu i nalazi izazov u snimanju filmova koji svojom formom i likovnim izrazom imaju kreativno značenje. Filmovi te vrste nalaze mesto na brojnim festivalima animiranog filma.

Najprestižniji festivali animiranog filma su festivali u Anesiju, Francuska i Zagrebu. The **Annecy International Animation Film Festival** ili **AIAFF** osnovan je još 60-tih godina 20. veka i brzo je stekao reputaciju najznačajnijeg festivala za tu vrstu filma. U to isto vreme, u Zagrebu je grupa mladih animatora (Dušan Vukotić, Vatroslav Mimica, Vladimir Kristl) počela da snima prvo reklamne crtane filmove a onda i filmove kao zasebne celine, filmove koji su ubrzo postali sinonim za savremeni animirani film. Otuda je na neki način bilo prirodno očekivati da bi u takvom kreativnom ambijentu mogao da se pojavi i filmski festival. 1972. u Zagrebu je osnovan **Svijetski festival animiranog filma** (World Festival of Animated Film Zagreb) ili **AnimaFest Zagreb**. Jedno vreme ta dva festivala – Anesi i Zagreb – su alternirali, dakle svaki je održavan svake druge godine ali od 1998. oba se održavaju svake godine.

Literatura

- Turan, Kenneth (2003) *Sundance to Sarajevo: Film Festivals and the World They Made*, University of California Press, US.
- Filmski časopisi i publikacije globalne filmske industrije
- *Filmograf*, filmski časopis, izd. Udruženje filmskih umetnika SR Srbije, br. 39–44, 1988–1989.

- *Novi Filmograf*, filmski časopis, izd. Udruženje filmskih umetnika Srbije, 2005–2006
- *Screen International*, weekly i specijalna festivalska izdanja, London.
- *The Hollywood Reporter*, weekly, daily i specijalna festivalska izdanja, Los Angeles.
- *Variety*, weekly, daily i specijalna festivalska izdanja, New York.

Vebografija

- ECEF http://www.femmetotale.de/z_pages/ecff_e.html
- Europacinema www.europa-cinemas.org/en
- European Film Market VR Summit <https://www.vrnowcon.io/efm-summit/>
- FIAPF http://www.fiapf.org/intfilmfestivals_sites.asp
- FIAF <https://www.fiafnet.org/>
- SWISS Info <https://www.swissinfo.ch/eng/locarno-breaks-new-ground/2835756>
- <https://www.statista.com/topics/2140/film-industry-in-india/>

Vebografija filmskih festivala

- Kan <http://www.festival-cannes.com/en/>
- Venecija <http://www.labiennale.org/en>
- Berlin <https://www.berlinale.de/en/>
- San Sebastijan <https://www.sansebastianfestival.com/in/>
- Karlove Vari www.kviff.com/en
- Montreal www.ffm-montreal.org/en
- Lokarno <https://pardo.ch>
- Toronto <https://www.tiff.net>
- Rotterdam <https://iffr.com/en>
- Moskva <http://www.filmfestival.gr/default.aspx?lang=en-US&page=448>
- Sarajevo <http://www.sff.ba/>
- Kotbus <https://www.filmfestivalcottbus.de/en/home/>

TYPES OF FILM FESTIVALS

Abstract

There is no generally accepted system for classifying film festivals. The predominant one is the categorization established by The International Federation of Film Producers, a categorization adhered to by almost all European festivals. However, in some parts of the world, such as the United States, it has not found a broad application. This overview of the types of film festivals is made using different parameters and using different sources, from the mentioned categorization established by FIAPF, the models existing in certain filmmaking regions, to the influence of geopolitics on the formation of the festival. Estimates of which system is the most suitable for the classification of festivals, as well as assessments of their importance and rating of individual festivals in the global film community, presented in this work are also the result of festival experience and empirical research of the author.

Keywords

film festival, film, filmmaking country, types of festivals, FIAPF

Primljeno: 18.8.2021.

Prihvaćeno: 10.9.2021.